

Substituční léčba ve vězeňství

Měříň

6. konference Středočeského kraje

MUDr. Vratislav Řehák

Remedis, s.r.o., Vladimírova 10, Praha 4

Vnitřní lékařství, gastroenterologie, hepatologie, psychiatrie, psychologie,
adiktologie.

Drogy a vězeňství

- ✎ Drogy jsou trvalým problémem vězeňských systémů všude na světě
  - ⌚ „Nuda ve vězení“
  - ⌚ Sepětí drogové a kriminální scény
- ✎ Až na výjimky není zajištěna nepřerušovaná dostupnost
- ✎ Vyšší ceny než „na svobodě“
- ✎ Špatná dostupnost injekčních pomůcek zvyšuje počet jejich užití a tedy pravděpodobnost krví přenosných chorob
- ✎ Podobně jako na svobodě je „nulová tolerance“ přitažlivým sloganem, ale nedosažitelným cílem

EU a vězeňství – kolik celkem (2003)?

Všechny
údaje v
přepočtu
na 100.000
obyvatel

"Staré země"		"Nové země"	
Belgie	89	ČR	170
Luxemburg	85	Slovensko	164
Nizozemí	100	Slovinsko	56
Velká Británie	132	Maďarsko	165
Francie	93	Polsko	218
Německo	98	Kypr	49
Švédsko	73	Malta	73
Finsko	70	Litva	266
Rakousko	100	Lotyšsko	352
Španělsko	138	Estonsko	361
Portugalsko	137	<u>Průměr</u>	<u>187</u>
Itálie	100	<u>Medián</u>	<u>170</u>
Dánsko	64		
Irsko	85		
<u>Průměr</u>	<u>97</u>	PRŮMĚR TOTAL	135
<u>Medián</u>	<u>96</u>	MEDIAN TOTAL	100

Prison Population Rate (per 100,000 of the population)

EU a drogy ve věznicích

✎ Podle údajů EMCDDA má cca 50% z 365.000 vězňů „starých zemí“ EU v anamnéze problémové užívání drog

✎ Jedna třetina mužské populace ve věznicích „starých zemí“ EU má v anamnéze injekční užívání drog

✎ Seroprevalence HCV ve vězeních od 40 % ve VB po 80 % v Německu a Irsku (ČR: 52% mezi „známými uživateli“)

✎ HIV: 0-2 % ve VB, DK, BE po 23-28 % ve Španělsku a Portugalsku

✎ Nejčastěji užívaná droga: konopí („pro relaxaci“)

⌚ 45 % (alespoň jednou) v Holandsku

⌚ 62 % v UK

⌚ 76 % v Irsku

✎ Injekční drogy

⌚ 18 % v UK

✎ Povinné náhodné testování v Anglii a Walesu: 18,9 % pozitivních nálezů na nelegální drogy

✎ Ve vězeních se vzorce užívání drog oproti svobodě významně mění, protože

⌚ Diskontinuita v přísunu drog znamená stálou „houpačku“ mezi údobími konzumace a abstinence

⌚ Odhad kvality, čistoty a koncentrace je ještě obtížnější než na svobodě

⌚ Je rozšířeno polyvalentní užívání („čehokoliv“) za účelem překonání období neschopnosti financovat užívání drog

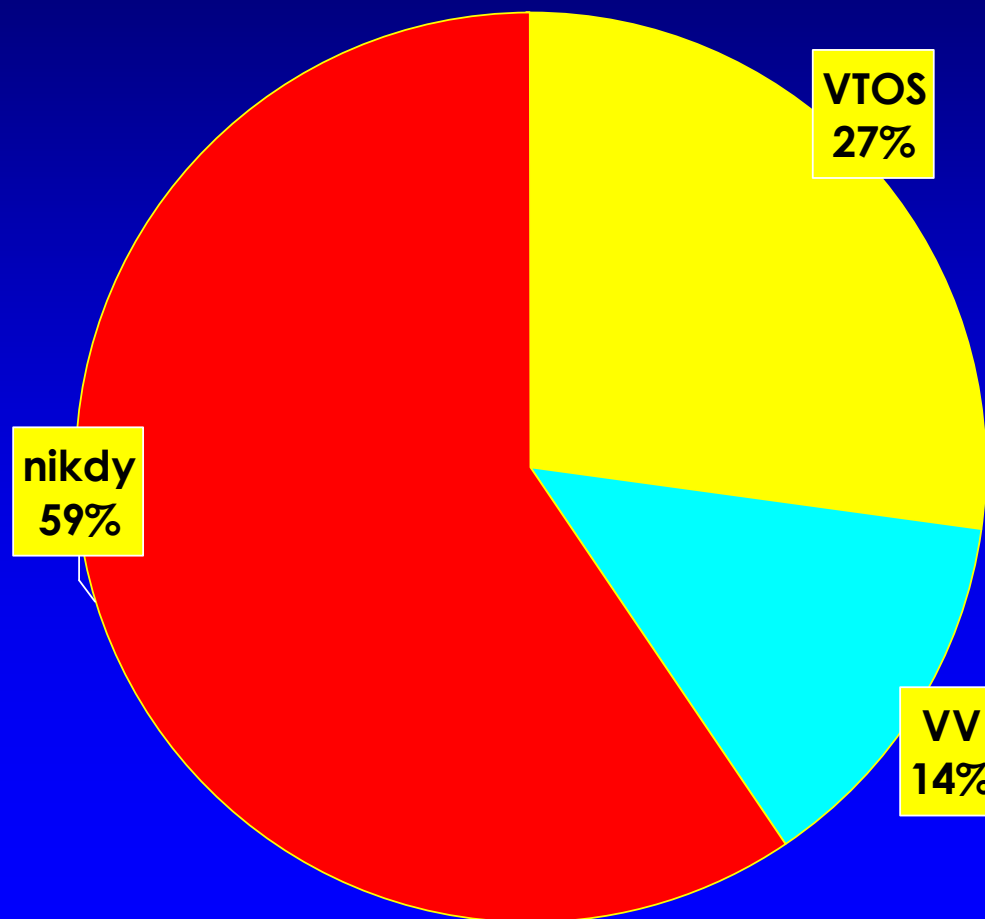
⌚ Drogy získávají na atraktivitě

- „ZÁBAVA“
- PLATIDLO

✎ ZÁVĚR

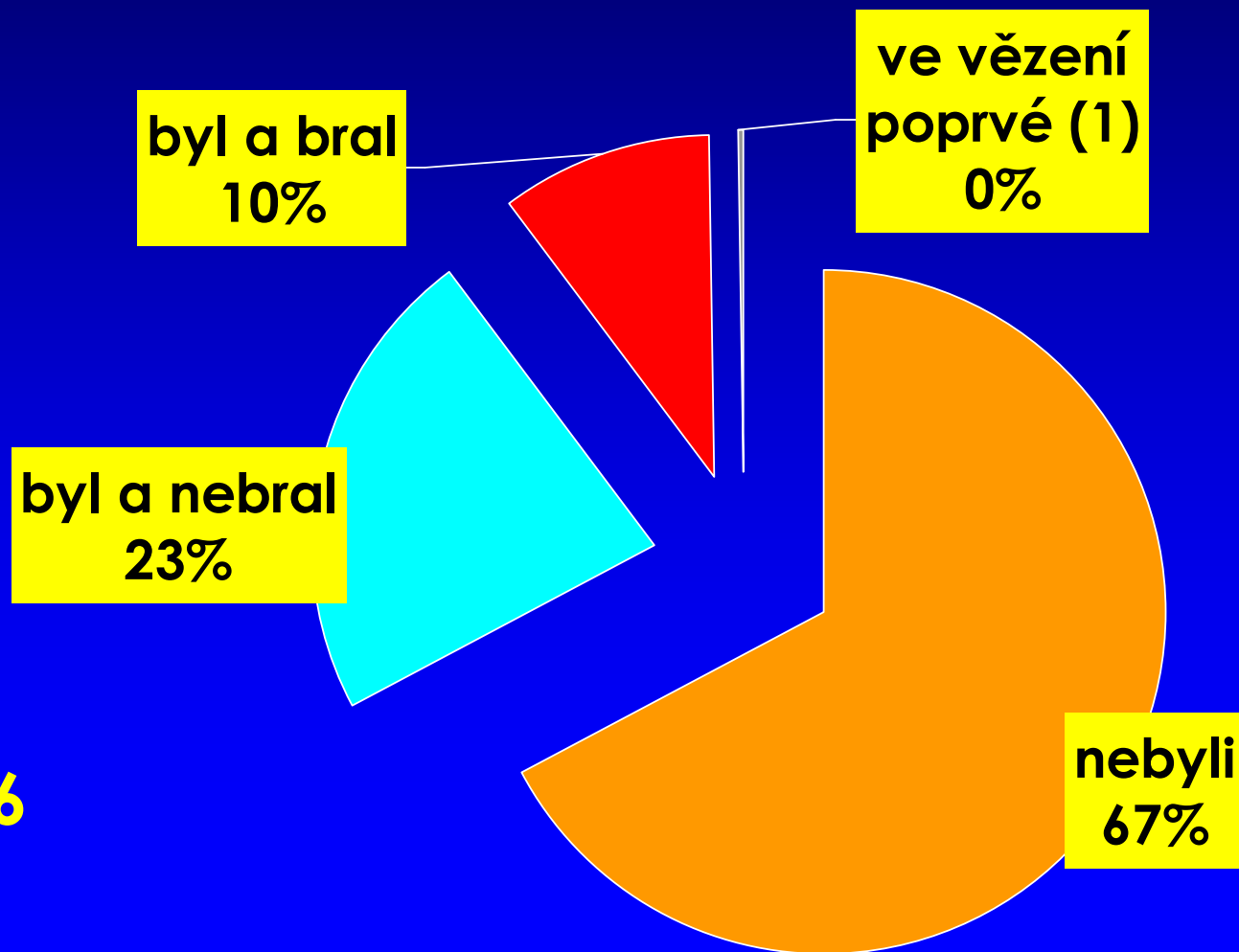
⌚ CCA 1/3 Z VĚZŇŮ S UŽÍVÁNÍM NELEGÁLNÍCH OPL V ANAMNÉZE TAK UČINÍ I VE VĚZENÍ

Vězení

n = 671

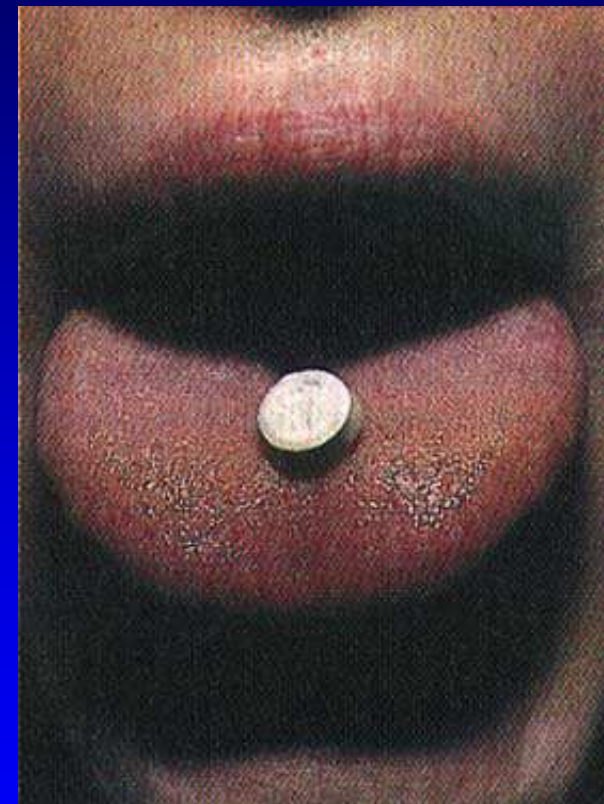
Drogy ve vězení

n = 516

Standardní vývoj vzorců užívání po nastoupení vazby / trestu

- ✎ Frekvence užívání drog se ve srovnání s poměry na svobodě snižuje
- ✎ Přejít k injekčnímu užívání i u neinjektorů („dostat z toho co nejvíce“)
- ✎ U injekčních uživatelů vyšší riziko pokračování i ve vězení a vyšší frekvence
- ✎ Velmi častý / standardní přechod k „substituční“ droze (od opiátů k amfetaminu, ke konopí, od amfetaminu k lékům... atd.)
- ✎ V několika studiích popsán přechod od konopí k heroinu v prostředích s povinným náhodným testováním (horší detekovatelnost v neporovnatelně kratším intervalu)

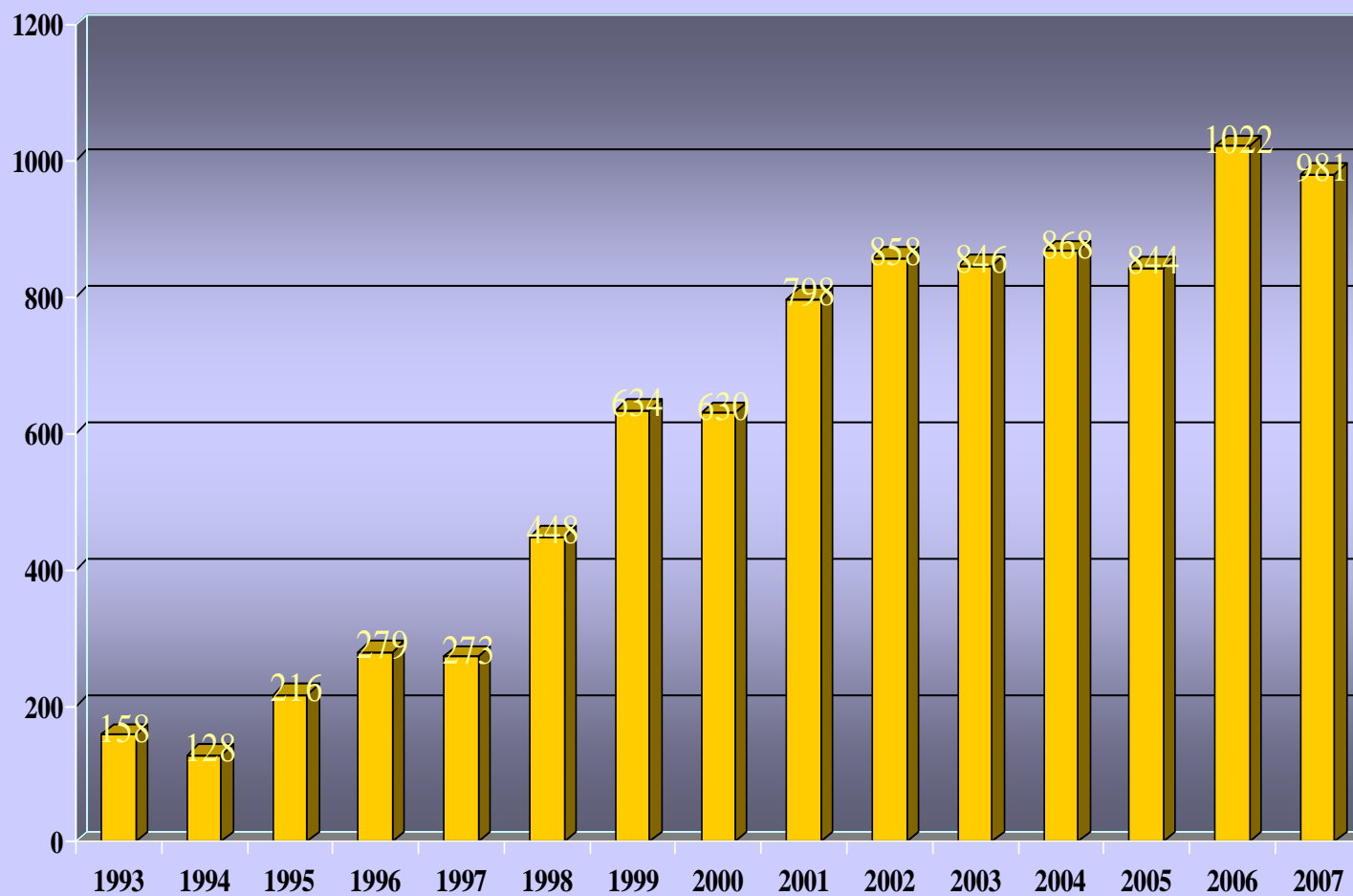
Hlavní příčiny pro zavádění substituční léčby ve vězeňství

- **HLAVNÍ / VEŘEJNOZDRAVOTNÍ PARADIGMA: NA PACIENTA / VĚZNĚ JE TŘEBA NAHLÍŽET V CELKOVÉ (CELOŽIVOTNÍ) A CELOSPOLEČENSKÉ PERSPEKTIVĚ, NIKOLIV JEN V OMEZENÉM POHLEDU „JEDNÉ EPIZODY V MÉ PÉČI“**
- **Formální: mezinárodní dohody, závazky a doporučení**
- **Zdravotní: vysoká forma úspěšnosti, výrazně nižší míra recidivy PUD, nižší úmrtnost, významně nižší přenos krevně přenosných nemocí ve vězení i vně**
- **Kriminologická: nižší recidiva v trestné činnosti**
- **Sociální: nižší společenské náklady na uživatele/pacienta**

Substituční léčba - cíle

- ✍ snížit četnost užívání injekčních drog a sdílení jehel (zdravotnický cíl)
- ✍ snížit šíření infekčních nemocí a výskyt souvisejících poškození (virové hepatitidy, HIV/AIDS, abscesy, předávkování (ať už ve vazbě či výkonu trestu nebo (především) v období těsně po propuštění) atd. – zdravotnický cíl)
- ✍ potlačit obchod s drogami a jejich pašování dovnitř věznic (ekonomický cíl)
- ✍ stabilizace uživatelů, kteří byli pacienty substituční léčby již před vstupem do vězení, a to zejména v období příchodu do vězení (zdravotnický a technický cíl)
- ✍ snížit rozsah rozvoje subkulturních – vězeňských – vzorců chování (sociální a specificky vězeňský cíl)
- ✍ vytvořit podklad pro převod do otevřeného prostředí (rehabilitační cíl)
- ✍ snížit pravděpodobnost relapsu (návratu k užívání ilegálních drog)
- ✍ prevence recidivy trestné činnosti (zákonný cíl)
- ✍ podpora reálného potenciálu jednotlivých vězňů (?)

Hepatitis C – hlášené případy ČR 1993 - 2007

Substituční léčba ve vězení:

- ✍ „Ve vězeních se vyskytuje ve velké míře právě „klasická“ skupina ideálních pacientů substituční léčby pro tento typ terapie: ti, kteří selhali v jiných typech léčby, ti, kteří nechtějí žít zcela bez psychotropních látek a ti, kteří jsou fyzicky a sociálně handicapováni. Pacient může být zastižen v libovolnou dobu a tak lze vydávání metadonu i testy moči provádět bez jakýchkoliv problémů.
- ✍ Hlavní cíl uvěznění – ‚přimět delikventa vést život tak, aby se nedopouštěl dalších zločinů‘ (což neznamená nutně absolutní abstinenci) – se shoduje s jedním z cílů metadonové / substituční léčby.“

Rizika

Problémy při zavádění v EU

- Dosavadní výhradní orientace zdravotních služeb VS k „abstinenci“ pro drogově závislé
- Vnímání substitučních látek jako „potěšení“ a nikoliv léčby
- stigmatizace drogově závislých / uživatelů drog v prostředí vězeňské služby
- Obvyklý cíl substituční léčby – oddálení pacienta od drogové scény a od vězeňské kultury – je v totalitní instituci typu vězení jen těžko dosažitelný
- Na substituci je často nahlíženo jako na krok směrem k povolení užívat drogy – tedy jako na podkopávání snahy věznic o trvalou abstinenci
- Nestejnorodost konceptů kontroly. Zatímco pro vězeňský personál je pozitivní nález ilegální drogy v moči podkladem pro sankce (typicky ztrátu privilegií), pro zdravotní personál znamená špatné nastavení dávky, která je pak upravována.

Kolik v ČR?

- ✍ Celkem ve věznicích: cca 20 000 osob
- ✍ Z toho odhadem (10-37 %): 1922-7114 „problémových“ uživatelů drog
- ✍ Z toho odhadem (1/3) 634-2371 uživatelů opiátů
- ✍ Z toho indikováni k substituční léčbě (1/3-1/2)
  - ⌚ 210-1520 osob
- ✍ Podle vstupních prohlídek VS (2003): 19,8% pozitivních nálezů (vyloučeny benzodiazepiny)
- ✍ Podle „náhodných“ testů VS (2003): 3,3% pozitivních nálezů
- ✍ Podle údajů VS: 1319 „známých“ uživatelů drog (2002)
  - ⌚ „Primární drogové trestné činy“
- ✍ DISKUTUJME: Je odhad realistický? Na kterou stranu intervalu se přikláníte? Co to znamená pro vězeňství?

Mezinárodní dohody a doporučení o dostupnosti metadonové léčby ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody

- „... doporučuje uživatelům drog ve vězení zpřístupnit služby ve stejné míře a spektru jako na svobodě, a to způsobem, který by nenarušoval soustavné a komplexní úsilí udržet drogy mimo věznice (Council Recommendation, 2003)
- „...vězni, kteří byli pacienti metadonové léčby v období před uvězněním, by měli mít metadonovou léčbu přístupnou i ve vězeních. V zemích, kde je metadonová léčba závislým na opiátech poskytována na svobodě, měla by být poskytována i ve vězeních...“ (WHO 1993)
- „...poskytnout a zajistit přístup k substituční léčbě, a to se zvláštním důrazem na vězeňské prostředí..“ (Evropský Parlament 2004)
- WHO. (1993). Guidelines on HIV Infection and AIDS in Prison. Geneve: WHO.
Notes:
<http://www.unaids.org/publications/documents/sectors/prisons/una9947e.pdf>
- COUNCIL RECOMMENDATION of 18 June 2003 on the prevention and reduction of health-related harm associated with drug dependence (2003/488/EC)
- Evropský Parlament (2004). Doporučení Evropského Parlamentu Radě a Evropské komisi k protidrogové strategii EU (2005–2012) (2004/2221(INI)). Notes:
<http://www.drogy-info.cz/article/view/1690>
- atd. atd. (UNAIDS, specializované agentury EU...)

World Health Report

- užívání psychoaktivních substancí generuje 8,9 % nákladů na léčbu všech chorob
- především jde o zdravotní následky užívání

SL ve věznicích ČR

 Detoxifikace – nyní již standardem

 Buprenorfin

 Dlouhodobá SL

 Krátkodobá SL

Centra SL

 Pankrác, 7, 17, 60

 Příbram

 Brno

 Opava

 Rýnovice

 Litoměřice

Problémy SL ve VS

 Organizační

 Finanční

 Logistické

 Následná péče?